

*Присвячую Ванессі, Беа, Шеллі й Анні.
Цю книжку було написано з допомогою чудових друзів.*

ДІЙОВІ ОСОБИ

АК'ЄЛОС

Двір

КАСТОР, король Ак'єлосу

ДАМІАНОС (Дамен), спадкоємець престолу Ак'єлосу

ЙОКАСТА, ак'єлоська придворна дама

КІРІНА, її служниця

НІКАНДРОС, кірос Дельфи

МЕНІАДОС, кірос Сікіону

КОЛНАС, доглядач рабів

ІСАНДЕР, раб

ГЕСТОН Тоаський, сікіонський шляхтич

МАКЕДОН, воєначальник при Нікандросі та незалежний командир найбільшої армії на півночі

СТРАТОН, командир

Ленники Дельфи

ФІЛОКТ Ейлонський

БАРІЕЙ Мезоський

АРАТОС Харонський

ЕВАНДРОС Ітісський

Вояки

ПАЛЛАС

АКТІС

ЛІДОС

ЕЛОН

СТАВОС, капітан гвардії

У минулому

ТЕОМЕД, король Ак'елосу та батько Дамена

ЕГЕРІЯ, королева Ак'елосу та мати Дамена

АГ'АТОН, перший король Ак'елосу

ЕВАНДРОС, колишній король Ак'елосу, засновник дому

Теомеда

ЕРАДНА, колишня королева Ак'елосу, znana як королева

Шістьох

АГ'АР, колишня королева Ак'елосу, завойовниця Істими

КІДІППА, колишня королева Ак'елосу

ТРЕЙ, колишній король Ак'елосу

ТЕСТОС, колишній король Ак'елосу, фундатор палацу в Іосі

ТІМОН, колишній король Ак'елосу

НЕКТОН, його брат

ВЕР

Двір

РЕГЕНТ Веру

ЛОРАН, спадкоємець верійського престолу

НІКЕЗ, пестун регента

ГІЙОН, володар Фортена, колишній член Верійської ради
та колишній посол в Ак'елосі

ЛУАЗ, володарка Фортена

ЕМЕРІК, їхній син

ВАНН, послія у Васку та перша радниця Лорана

ЕСТЬЄН, член партії Лорана

Верійська рада

ОДЕН

ШЕЛО

ЕРОД

ЖЬОРР

МАТ

Люди принца

ЕНГЕРРАН, капітан гвардії принца

ЖОРД

УЕТ

ГІМАР

ЛАЗАР

ПАСКАЛЬ, лікар

АНДРІК, герольд

У дорозі

ГОВАР, колишній капітан гвардії принца

ШАРЛЬ, верійський торговець сукном

ГІЙОМ, його помічник

МАТЛЕН, верійський торговець сукном

ЖЕНЕВО, мешканка села

У минулому

АЛЕРОН, колишній король Веру та батько Лорана

ГЕННІКЕ, колишня королева Веру та мати Лорана

ОГЮСТ, колишній спадкоємець престолу Веру та старший брат Лорана

РОЗДІА ПЕРШИЙ

— *Даміанос.*

Дамен стояв біля підніжжя сходів, що вели на поміст, а тим часом його ім'я розносили подвір'ям голоси, в яких вчувалися шок і недовіра. Нікандрос став перед ним на коліна, власне військо стало перед ним на коліна. Він неначе повернувся додому, але тут його ім'я, розлетівшись над лавами прибулих ак'єлоських солдатів, дійшло до верійського простолюдю, який юрмився по краях, і там усе змінилося.

Той шок був інакший — удвічі сильніший; тепер він розходився хвилями, породжений гнівом, породжений тривогою. Дамен почув перший обурений голос, спалах жорстокості, і тепер в устах юрби з'явилися нові слова.

— *Убивця принца.*

Свист кинутої каменюки. Нікандрос устав із колін і витягнув меч. Дамен викинув уперед руку, наказуючи вгамуватися, і миттю зупинив Нікандрюса, який оголив ак'єлоську сталь свого меча на пів фута.

Він бачив, яке спантеличення відбилося на обличчі Нікандрюса, тимчасом як подвір'я довкола почало розпорозуватися.

— Даміаносе?

— Накажіть своїм зупинитись, — промовив Дамен, хоч і швидко повернувся, почувши різкий брязкіт сталі ближче до себе.

Верійський вояк у сірому шоломі тим часом оголив меч і витріщився на Дамена так, наче зустрівся зі своїм найбільшим кошмаром. То був Ует — Дамен упізнав біле обличчя під шоломом. Ует виставив меч перед собою так само, як раніше Жорд тримав ніж: обома руками, що трусилися.

— *Даміанос?* — сказав Ует.

— Стій! — знову наказав Дамен, перекрикуючи юрбу, перекрикуючи новий хрипкий крик ак'елоською: «*Зрада!*» На того, хто оголив би клинок, щоб напасти на члена ак'елоської королівської родини, чекала смерть.

Він досі стримував Нікандроза, витягнувши руку, але відчував, як той напружився всіма сухожиллями в намаганні втриматися на місці.

Тепер уже лунали дикі крики, тонкий кордон ламався, в юрбі зростало панічне бажання втекти. Кинутися врозтіч і врятуватися від ак'елоської армії. Або ж накинутися на неї. Дамен побачив, як оглядав подвір'я Гімар, в чіх очах добре було видно напружений страх. Вояки бачили те, чого не могла розгледіти юрба селян: що ак'елоських сил у цих стінах — у цих стінах — уп'ятнадцятеро більше, ніж убогого верійського гарнізону.

Нажаханий верійський солдат поряд з Уетом оголив меч і собі. На обличчях деяких верійських гвардійців відбилися гнів і недовіра, на обличчях інших — страх; вони з відчаєм презиралися, шукаючи підказок.

А коли кордон таки прорвали, юрба стрімко ошаліла й верійські гвардійці вийшли з-під контролю Дамена, він зрозумів, як сильно недооцінив вплив свого імені на мешканців і мешканок цієї фортеці.

Даміанос, убивця принца.

Його розум, звиклий ухвалювати рішення на полі бою, оцінив подвір'я в цілому та зробив командирський вибір: звести втрати до мінімуму, обмежити кровопролиття й хаос і убезпечити Равенель. Верійським гвардійцям він наказувати не може, а прості верійці... якщо цю гірку образу й лють верійців можна вгамувати, то вгамує їх не він.

Є лиш один спосіб зупинити те, що зараз станеться, а саме — стримати це: заблокувати, раз і назавжди убезпечити це місце.

Дамен звернувся до Нікандроза:

— Візьміть фортецю.

Дамен мчав уздовж проходу. Обабіч нього були шестеро ак'елоських вартових. У коридорах лунали голоси ак'елосців, а над Равенелем майоріли червоні ак'елоські прапори. Вояки-ак'елосці обабіч дверей, коли він пройшов повз них, звели п'яти докупи.

Так Равенель двічі за два дні перейшов із рук у руки. Цього разу це сталося швидко: Дамен чудово знав, як приборкати цю фортецю. Вбогі сили верійців на подвір'ї швидко похитнулись, і Дамен наказав привести до себе двох із їхніх очільників, Гімара й Жорда, без обладунків і під вартою.

Коли він увійшов до невеличкого передпокою, вартові-ак'елосці схопили двох своїх полонених і грубо штовхнули їх на землю.

— *На коліна*, — скомандував вартовий зіпсованою верійською. Жорд незграбно розтягнувся.

— Ні. Хай стоять, — цей наказ Дамен віддав ак'елоською.

Його вмить послухалися.

Гімар не став зважати на таке поводження й першим піднявся на ноги. Жорд, який знав Дамена не один місяць, був обачнішим і підвівся поволі. Гімар зазирнув Даменові в очі. Заговорив верійською, нічим не показуючи, що розумів ак'елоську.

— То це правда. Ви Даміанос Ак'елоський.

— Це правда.

Гімар демонстративно сплюнув і за цей труд отримав від ак'елоського солдата сильний удар по обличчю кулаком у кольчuzі.

Дамен допустив це, бо знав, що сталося б, якби хтось плюнув на землю перед його батьком.

— Прийшли пустити нас під меч?

Кажучи це, Гімар знову поглянув на Дамена. Дамен зміряв поглядом його, а тоді — Жорда. Побачив, які в них брудні

обличчя, які перекошені, напружені. Жорд колись був капітаном гвардії принца. Гімара Дамен знав не так добре: той, перш ніж стати на бік Лорана, був командиром в армії Туара. Проте обидва мали офіцерські звання. Тому Дамен і наказав привести їх сюди.

— Я хочу, щоб ви билися разом зі мною, — сказав Дамен. — Ак'елос прийшов, щоб стати пліч-о-пліч із вами.

Гімар нерівно видихнув.

— Битися разом із вами? Ви скористаєтеся нашою підмогою, щоб узяти фортецю.

— Фортеця вже моя, — спокійно промовив Дамен. — Ви знаєте, що за людина регент, — продовжив він. — У ваших людей є вибір. Вони можуть залишатися полоненими в Равенелі, а можуть поїхати зі мною до Шарсі й показати регентові, що ми згуртовані.

— Ми не згуртовані, — відповів Гімар. — Ви зрадили нашого принца. — А тоді вимовив так, наче йому було нестерпно це казати: — Ви його...

— Виведіть його, — урвав репліку Дамен. Вартових-ак'елосів він також відпустив, і вони вервечкою вийшли з передпокою. Врешті там не залишилося нікого, крім єдиної людини, якій він дозволив залишитися.

Жордове обличчя виражало не довіру чи страх, що так чітко відбивалися на обличчях інших верійців, а втомлене прагнення зрозуміти.

Дамен сказав:

— Я дав йому обіцянку.

— А коли він дізнається, хто ти? — запитав Жорд. — Коли він дізнається, що зіткнувся на полі з Даміаносом?

— Тоді ми з ним зустрінемося вперше, — відповів Дамен. — Це я також обіцяв.

Закінчивши, він раптом завмер, приклавши руку до одвірка, щоб перевести дух. Уявив, як його ім'я розходить ся Равенелем, усією провінцією й досягає цілі. Він почувався так, наче

старається втриматися, наче, якщо він просто втримає фортецю, триматиме цих людей укупі досить довго, щоб дістатися Шарсі, тоді...

Думати про те, що тоді вийде, було несила. Він міг хіба що дотримати обіцянки. Відчинив двері й пройшов до невеличкої зали.

Коли Дамен увійшов, Нікандрос повернувся, і їхні погляди зустрілися. Заговорити Дамен не встиг, бо Нікандрос став на одне коліно — не спонтанно, як на подвір'ї, а зумисне — і схилив голову.

— Фортеця ваша, — промовив Нікандрос, — мій королю.

Король.

Його шкіри неначе торкнувся привид батька. Це ж батьків титул, але його батько вже не сидить на троні в Іосі. Дамен уперше збагнув це, поглянувши на схилену голову друга. Він уже не юний принц, який вештався коридорами палацу з Нікандросом після цілого дня борюкання на тирсі. Принца Даміаноса немає. Та особистість, до якої він прагнув повернутися, зникла.

«За якусь мить набути все й утратити все. Така доля всіх принців, яким судилося посісти престол». Так сказав Лоран.

Дамен придивився до знайомого обличчя Нікандроса з його класичними ак'елоськими рисами: темним волоссям і бровами, оливковою шкірою й прямим ак'елоським носом. Дітьми вони разом бігали босоніж палацом. Уявляючи повернення до Ак'елосу, він уявляв, як привітається з Нікандросом, обійме його, не зважаючи на броню, неначе встромляючи пальці в землю своєї домівки й набираючи її в жменю.

Натомість Нікандрос став на коліно у ворожій фортеці. Його проста ак'елоська броня здавалася недоречною в верійських декораціях, і Дамен відчув, яка прірва їх розділяє.

— Підведіться, — сказав Дамен, — давній друже.

Йому хотілося сказати дуже багато. Він відчував, як у ньому збираються ці слова, сотня миттєвостей, коли він приборкував сумнів у тому, що колись побачить Ак'елос, його високі кручі, опалове море та обличчя тих, кого звав друзями, — як-от оце.

— Я гадав, що ви загинули, — промовив Нікандрос. — Оплакував вашу кончину. Думаючи, що вас не стало, запалив ектанос і пішов довгим шляхом на світанку. — Нікандрос підвівся, досі говорячи трохи зачудовано. — Даміаносе, що з вами сталося?

Дамен згадав, як у його кімнати вломилися солдати, як його прив'язували в рабських купальнях, як він у темряві, ізольований від звуків, плив кораблем до Веру. Згадав, як його було ув'язнено, як лице розмалювали, а тіло одурманили й виставили напоказ. Згадав, як розплющив очі у верійському палаці й що з ним там відбувалося.

— Ви не помилялися щодо Кастора, — вимовив Дамен.

І не сказав більше нічого.

— Я бачив його коронацію в Королівських Сходинах, — сказав Нікандрос. Очі в нього були темні. — Він стояв на Королівському камені й сказав: «Ця подвійна трагедія навчила нас, що можливо все».

Звучить по-касторівськи. Звучить по-йокастівськи. Дамен уявив, як воно було в Ак'елосі: кіроси зібралися поміж стародавніх каменів Королівських Сходин, Кастор сидів на троні, а поряд із ним — Йокаста з бездоганною зачіскою й округлим животом, закутанам у тканину, тимчасом як раби охолоджували повітря опахалами серед застиглої спеки.

— Розкажіть, — попрохав він Нікандрона.

І Дамен почув це. Почув усе. Почув, як його власне тіло загорнули й пронесли акрополем у процесії, а тоді поховали біля батька. Почув Касторові слова про те, що його вбила власна охорона. Почув, як її теж убили, як і Гемона, його навчителя в дитинстві, як і його зброєносців, як і його рабів. Нікандрос розповідав, як у палаці зчинилися замішання й різанина, а по тому захопили владу Касторові мечники, що заявляли, коли в їхніх діях сумнівалися, буцімто стримують кровопролиття, а не спричиняються до нього.

Дамен згадав бомкання дзвонів у сутінках. «Теомед помер. Хай живе Кастор».

— І ще дещо, — сказав Нікандрос.

Трохи повагався, вдивляючись у Даменове обличчя. Тоді витягнув зі шкіряного нагрудника листа. Той був пошарпаний і добряче постраждав через умови перевезення, та взявши його й розгорнувши, Дамен збагнув, чому Нікандрос тримав лист при собі.

«Кіросові Дельфи Нікандросу від Лорана, принца Веру»

Дамен відчув, як волосся на тілі стало дибки. Лист був старий, текст був написаний давно. Лоран, напевно, послав листа з Арля. Дамен уявив принца — самотнього, загнаного в політичний кут, — як він сідає за стіл, аби почати писати. Згадав чистий голос Лорана. «Як гадаєш, я гарно порозумівся б із Нікандросом Дельфійським?»

Для Лорана в союзі з Нікандросом була певна жахлива тактична логіка. Лоран завжди був здатен на своєрідний безжальний прагматизм. Умів відкинути емоції й робити те, що треба, заради перемоги, здатний цілковито, до нудоти огидно ігнорувати всі людські почування.

У листі йшлося про те, що в обмін на допомогу від Нікандроса Лоран надасть докази змови Кастора з регентом з метою вбивства короля Теомеда Ак'єлоського. Тими самими відомостями Лоран ошелешив Дамена напередодні. «Сердешна тупа скотиняко... Кастор убив короля, а тоді взяв місто за допомогою військ мого дядька».

— Лишалися певні запитання, — сказав Нікандрос, — але на кожне Кастор мав відповідь. Він королівський син. А ви небіжчик. Виступати вже не було за кого, — пояснив він. — Першим на вірність йому присягнув Меніадос Сікіонський. А поза тим...

— Південь належить Кастору, — закінчив Дамен.

Він знав, із чим зіткнувся. Ніколи не думав, що почує, боуцімто історія про братову зраду — помилка, що почує, боуцімто Кастор шалено зрадив звістці про те, що він вижив, і привітав його повернення.

— Північ залишається вірною, — додав Нікандрос.

— А якщо я покличу вас битися?

— Тоді битимемося, — відповів Нікандрос. — Разом.

Від того, з якою прямолінійною легкістю це було сказано, Даменові відібрало мову. Він уже й забув, який із себе дім. Забув довіру, відданість, спорідненість. Друзів.

Нікандрос дістав щось зі складки в одязі та втиснув Даменові в руку.

— Це ваше. Я зберіг її... Дурнувата дрібничка на згадку. Знав, що це — зрада. Хотів залишити на пам'ять про вас. — Крива напівусмішка. — Ваш друг — дурень і підійшов упритул до зради задля милої дрібнички.

Дамен розімкнув долоню.

Закручена грива, вигнутий хвіст — Нікандрос віддав йому брошку в вигляді золотого лева, яку носив король. Теомед передав її Даменові на сімнадцятиріччя, аби показати, що він спадкоємець. Дамен згадав, як батько закріпив її в нього на плечі. Нікандрос, напевно, наражався на страту, коли шукав її, забрав і носив із собою.

— Ви аж надто швидко присягаєте мені, — стиснувши брошку в жмені, він відчув її тверді яскраві краї на дотик.

— Ви мій король, — сказав Нікандрос.

Дамен побачив, як це відбивається в Нікандросових очах. Уже бачив таке в очах бійців. І здогадувався про це з того, як змінилася Нікандросова поведінка поряд із ним.

Король.

Тепер брошка належить йому, і невдовзі до нього прийдуть ленники й присягнуть йому як королю, і вже ніщо не буде таким, як раніше. «За якусь мить набути все й утратити все. Така доля всіх принців, яким судилося посісти престол».

Він узяв Нікандроса за плече. Не міг дозволити собі більше нічого, крім цього мовчазного дотику.

— Ви схожі на гобелен, — Нікандрос смикнув Дамена за рукав. Червоний оксамит, гранатові застібки й дрібні, вишукано нашиті рядами рюші його веселили. А тоді він застиг.

— Дамене, — промовив Нікандрос дивним голосом. Дамен опустил погляд. І побачив.

У нього сповз рукав, відкривши важкий золотий браслет.

Нікандрос спробував відсахнутися, мов обпечений чи вжалений, але Дамен узяв його за передпліччя, заважаючи відступити. Він бачив, як від цього, немислимого, в Нікандроса розколюється мозок.

Серце важко забилося. Він спробував це зупинити, врятувати ситуацію.

— Так, — сказав. — Кастор зробив мене рабом. А Лоран звільнив. Поставив мене командувачем цієї фортеці та своїх військ, виявивши довіру до ак'елосця, якого не мав причин звеличувати. Він не знає, хто я.

— Вас звільнив принц Веру, — промовив Нікандрос. — Ви були його рабом? — На цих словах йому стало важче говорити. — *Ви служили принцові Веру як раб?*

Знову крок назад. Хтось у дверях вражено скрикнув. Дамен розвернувся на звук, відпустивши Нікандроса.

У дверях стояв Македон — на його обличчі відбивався дедалі сильніший жах, — а позаду нього — Стратон і двоє Нікандросових солдатів. Македон був воєначальником Нікандроса, наймогутнішим із його ленників, і він прийшов присягнути Даміаносові, як колись ленники присягнули його батькові. Дамен стояв перед ними всіма, викритий.

Він сильно зашарівся. Золотий браслет мав лиш одне значення: використання й покора найінтимнішого штибу.

Він знав, що вони бачать: сотню образів рабів, які коряться, згинаються навпіл, розсувають стегна, невимушену легкість, із якою ці люди брали рабів у власних домівках. Згадав, як сам сказав: «Цей залиш». Груді стиснулися.

Дамен змусив себе розв'язати шнурки й посунув рукав далі вгору.

— Це вас шокує? Я був персональним дарунком принцові Веру, — тим часом він повністю оголив руку до ліктя.

Нікандрос повернувся до Македона й різко сказав:

— Не говоріть про це. В жодному разі не говоріть про це за стінами цього приміщення...

— Ні. Це неможливо приховати, — звернувся Дамен до Македона.

Македон, представник батькового покоління, був командувачем однієї з найбільших провінційних армій півночі. Стратонові позаду нього явно стало гидко до нудоти. Двоє підлеглих офіцерів опустили погляди на підлогу. Звання в них були занизькі, щоб у присутності короля чинити інакше, тим паче тоді, коли вони побачили таке.

— Ви були принцовим рабом? — Македон аж поблід на виду від огиди.

— Так.

— Ви... — в Македонових словах відчувалося те саме негласне запитання, яке відбивалося в очах Нікандроса і яке ніхто й ніколи не поставить своєму королю вголос.

Дамен знову почервонів, але вже інакше.

— Ви смієте про це питати.

Македон насилу вимовив:

— Ви наш король. Це — образа Ак'єлосу, яку не можна терпіти.

— Ви її витерпите, — сказав Дамен, вдивляючись воєначальнику в очі, — як витерпів я. Чи ви вважаєте себе вищим за свого короля?

«Раб», — казав спротив у Македонових очах. Македон, звісно, сам мав рабів у господі й користався з них. У стосунках між принцом і рабом, як він їх собі уявляв, не залишалося місця для нюансів капітуляції. Якщо так учинили з його королем, то в певному розумінні і з ним самим, а його гордість повставала проти цього.

— Я не можу гарантувати, що буду здатен контролювати дії людей, якщо це стане загальновідомо, — промовив Нікандрос.

— Це загальновідомо, — відповів Дамен і подивився, як ці слова доходять до Нікандроса. Той просто не міг їх проковтнути.

— Чого ви від нас хочете? — видушив із себе Нікандрос.

— Принесіть присягу, — сказав Дамен. — І якщо ви мої, зберіть людей для бою.

ЗМІСТ

Дійові особи.....	11
Розділ перший.....	15
Розділ другий.....	29
Розділ третій.....	37
Розділ четвертий.....	48
Розділ п'ятий.....	59
Розділ шостий.....	73
Розділ сьомий.....	85
Розділ восьмий.....	104
Розділ дев'ятий.....	119
Розділ десятий.....	138
Розділ одинадцятий.....	149
Розділ дванадцятий.....	161
Розділ тринадцятий.....	173
Розділ чотирнадцятий.....	184
Розділ п'ятнадцятий.....	200
Розділ шістнадцятий.....	224
Розділ сімнадцятий.....	236

Розділ вісімнадцятий.....	249
Розділ дев'ятнадцятий.....	263
Подяки.....	275